

VRAGEN EN KORTE MEDEDEELINGEN.

LITERATUUROVERZICHT.

»Het is nu algemeen bekend, dat vertrouwdheid met de natuur en belangstelling in hare problemen zoowel het verstand oefent en vergroot als individueele sympathieën verbreedt. Het voordeel is zoowel moreel als geestelijk, en bovendien wordt de totale som van levensgeluk er onmetelijk door vergroot.«

»The times« van 10 Jan. 1902.

»On humane education«.

Deze zoo ware opmerking is toch helaas nog lang niet genoeg in alle lagen des volks doorgedrongen, en zelfs in kringen waar men in de éérste plaats geheele »vertrouwdheid met de natuur« zou veronderstellen, n.l. in *dierenschilders*-kringen, ziet men nog vaak bewijzen van het tegendeel; zoo merkt de groote thans overleden Ornitholoog Richard Bowdler Sharpe zeer snedig op: »Toch weten sommigen van onze groote artisten zoo weinig van natuurlijke historie af, dat zelfs *Landseer* zich schuldig maakte aan die ontzaggelijke onmogelijkheid van »Arenden die een zwanenkwekerij overvallen«, een stuk, dat prachtig is als schilderwerk zooals van zelf spreekt, maar dat een feit voorstelt, dat in de natuur niet kan voorkomen«. Toch is er wel veel verbetering op te merken heden ten dage, en de opmerkingen die de Ornitholoog Tegetmeier over bovenbedoeld natuurtafereel maakte, hoorde men vroeger met recht en reden zeer vaak maken bij het beschouwen van dergelijke schilderproducten, maar thans zijn ze zeer zelden meer ter plaatse, daar onze hedendaagsche *dierenschilders* hoe langer hoe meer eerste rangs *dierenkenners* (biologisch, psychologisch en anatomisch) worden en hoe langer hoe minder jagers en schieters zijn, maar zich vormen in echte *natuurkennis* en waardeering. De punten dan die Tegetmeier had op te merken, waren: 1. zooveel arenden zal men nergens in de natuur op één plaats bij elkaar zien; 2. zij zouden nooit een dier aanvallen met hun bek, maar met hun pooten; zij zouden zich wel eens twee maal bedenken alvorens een zwaan aan te vallen, daar een slag met een vleugel van den laatsten een heel wat sterkeren en dapperderen vogel dan steen- of zeearend wel buiten gevecht zou kunnen stellen.

Zoo'n soort *dierenschilder* als Landseer dus nog was, is b.v. *Richter* ook nog; zijn kunnen is vaak bewonderenswaardig; zijn leeuwen, tijgers, panters en luipaarden, die hij tot zijn speciaal onderwerp heeft gekozen zijn even mooi vaak als die van *Vastagh Gezan* en *Hans Krause*, maar de omgeving waarin hij ze zet, de levensmomenten die hij vast heeft gelegd toonen vaak heel weinig *natuurkennis* en biologisch verstand. Zulke schilderstukken zijn niet ontstaan door natuurobservatie, maar door wilde phantasie, die dus natuurlijk altijd iets doet ontstaan, wat in strijd is met de waarheid en werkelijkheid (zooals b.v. *Richter's* leeuw en leeuw in die verbaasd en »overdonderd« staan te kijken en te hooren naar een onstuimige zee; iets dat onbestaanbaar is wat milieu aangaat, en daardoor ieder natuurliefhebber in de hoogste mate stuit).¹⁾ Wat doet dan daartegenover verrukkelijk aan de op elk punt onberispelijke ets van *Dixie* »The destroyers« die de wereld een paar jaar geleden voor 't eerst te zien kreeg, voorstellende een paar sluipende tijgers in hun *eigen* landschap dat bepaald op die plaats zelf vervaardigd moet zijn, waar dit levensmoment een der vele was. Er nu al een paar jaar in mijn huis er dagelijks op kijkende en op studeerende verrukken ze mij nog steeds meer; er is geen enkele »maar« aan, en een wereld van *natuurkennis* ligt er in opgesloten. Zulke schilders zijn de trouwe helpers nu eens, dan weer de kundige voorgangers, en soms de verrukte navolgers van de natuurvorschers in de heele wereld op elk punt van het levensstreven dezer laatsten. Echte, doorgestudeerde Biologen moeten de hedendaagsche *dierenschilders* dus zijn, willen ze deugen. In deze juiste richting staan in Duitschland *Friese* en *Kuhnert* wel bovenaan. Veel dierenwerken door hun hand geïllustreerd bezitten wij thans en met vreugde zien we het groote verschil met de vroegere afbeeldingen. De bekende zoöloog Dr. *Heck* zegt van *Friese* o.a. (ik moet me door plaatsgebrek zeer beperken) »Ein Stück deutscher Wahrheits und Wirklichkeitskunst in einem Muster und Meisterbeispiel. Unveränderlich und unerschütterlich steht er vor uns in seinen Werken; an ihm ist nicht zu rütteln und zu kritteln: er ist wie er ist, und seien wir froh dass wir ihn haben!« In tegenstelling met zulk een superieur man verhaalt Dr. *Heck* ook van »*dierenschilders*« (!) die niet eens de teenen aan de voeten der dieren juist wisten te tellen noch af te beelden! Dat is het gevolg van »*Naturfremdheit in Kunst en Menschenleben unserer Tage*«, waardoor »den Formenbeherrscher, den Sachkenner und Sachkünstler für nichts geachtet« wordt, zegt Dr. *Heck* zeer terecht. En verder: »Er bietet Wahrheit und Wirklichkeit; seine

¹⁾ Over de dwaze combinaties van den kundigen artist Arthur Wardle zal ik maar heelemaal zwijgen.

Kunstwerke sind zugleich *wissenschaftliche Urkunden*, Fundgruben für kulturgeschichtliche, naturgeschichtliche oder andere wissenschaftliche Forschungen. Er führt den Menschen immer in die Heimat des Tieres, in den deutschen Wald, in die Tropen oder Polarlandschaft, wo das Tier in seiner natürlichen Umgebung frei sich auslebt. Wir haben nicht viele seinesgleichen. Zulke echte natuurvorschende dierenschilders reizen dan ook hun heele leven de geheele wereld door. Pas heeft Kuhnert weer een Afrikaansche reis achter zich (herfst 1910 naar Sudan) waarvan hij prachtige schetsen en heerlijke stukken heeft medegebracht, vol Afrikaansch ongerept natuurschoon en dierenbegrip). *Paul Mejerheim* die zijn voorbeelden alleen in dierentuinen (Berlijnsche) vond, blijft vër achter de 2 genoemde Duitsche reuzen. Franz Meissner zegt van Frieze en Kuhnert: »Sie sind so sehr von Naturwissenschaft getränkt, dass sie ebenso sehr *Gelchrte* wie Künstler scheinen« en verder over Kuhnert alleen: »Wilhelm Kuhnert hat Ehrfurcht vor jedem Zuge der Natur; er zeichnet leicht, sicher, vollkommen; beherrscht Form und Bewegung durchaus. Dazu hat er *ein feines Gefühl für die Tierseele*, wie wenige ausser ihm. Die Farbe ist ihm nie Selbstzweck seine Darstellungen sind *naturwissenschaftlich zuverlässig* und interessant zugleich für das Auge der Gelehrten wie der Laien« en op een andere plaats »man erkennt, mit welcher Liebe er sich zugleich in die zugehörige Landschaft versenkt hat.«

Net zoo'n soort man was de pas helaas overleden *vogelschilder J. G. Keulemans*. Tijden achter een is deze wel de wetenschappelijke vogelschilder en teekenaar geweest in de heele wereld. Hij had niet alleen een enorm enthousiasme voor zijn studievoorwerpen, maar een ongeëvenaard juiste streek en scherp oog Nederlandsche leeken die hem misschien alleen kennen door zijn ongeoeffende jeugdplaatjes afgedrukt eertijds in 't Vogeljaar en bij de Levende Natuur, zullen nooit geweten hebben hoe deze schilder eigenlijk de geheele Ornithologen wereld met zijn reuzenarbeidskracht hielp en verrukte. *Bowdler Sharpe*, op vogelkundig gebied wellicht de grootste vormenkenner der wereld, en Keulemans als schilder daarbij, waren als 't ware te zamen de verpersoonlijkte Ornithologische studie; had een van beiden den ander lang overleefd, we zouden zeker een prachtige levens- en studieschets kunnen verwachten van den ander, zooals geen tweede dat kan geven; want deze twee mannen waren uit het zelfde hout gesneden en hadden langs verschillende levenslijnen elkaar geheel gevonden en waren één ondeelbare eenheid geworden. Mochten we het geluk nog eens beleven dat er een uitgebreid en artistiek boekwerk over Keulemans verschijnt, zooals in 1895 te Londen is verschenen over zijn grooten voorganger *Wolf*, dan zal op menige bladzijde *Bowdler Sharpe* genoemd worden. En ondergeteekende die verschillende origineele gróóte stukken van Keulemans zag (meezengroepen, baardmannetjes, rietzangers in compositie-natuurfereelen) zag hem toen ook nog van een kant waarin hij Kuhnert zeer naderde in enkele punten, hem zelfs overtrof in andere. Zelfs vinden we hiervan sporen in zijn systematische werken, die hij bij voorkeur en in enorm aantal illustreerde. Doch b.v. in *Kowley's Ornithological Miscellany* dat in mijn bezit is, zijn er zelfs ook enkele natuurfereelen van zeer groote schoonheid, waar de vogels een ondeelbaar geheel zijn met de omgeving, zooals ook bij den grooten dierenschilder *Bruno Liljefors*.

Dordrecht.

P. J. BOLLEMAN VAN DER VEEN.

Aan alle natuurvrienden. — Wie met belangstelling de ontwikkeling onzer N.N.V. nagaat, verwondert zich zeer over haar snellen vooruitgang. Enkele jaren geleden was zij slechts een vergadering van maar een 20-tal personen, nu is haar ledental tot een paar duizend geklommen.

't Is dan ook volkomen waar, dat er een nieuw, krachtig leven is ontwaakt, dank zij vooral den onversaagden arbeid van het edel driemanschap Jaspers, Heimans en Thijssse. Maar ook anderen, wier namen voor ons niet onbekend zijn, werkten krachtig mede. Aangenaam was het ons voor een vergadering op ons eiland hun werk in herinnering te brengen.

Velerlei waren de middelen, die aangewend werden, om den lust tot waarnemen en studie op te wekken; leatuur werd verspreid, sprekers traden in de voornaamste deelen van ons land op, afdeelingen verzezen, verzamelingen werden aangelegd, excursies werden georganiseerd enz. En al is het nu waar, dat men een enkele maal in het toepassen dier middelen het doel voorbijstreefde, toch mag gezegd worden, dat door dit alles de liefde tot de natuur werd geboren.

Een genot was het ons ook anderen de wonderen der natuur te doen zien, zij het ook op bescheiden wijze. Onze verzameling, die allengs aangroeide en welke voor het publiek ten allen tijde te bezichtigen was, deed velen het oog opengaan voor al het ons omringende schoone. En binnen niet al te langen tijd hopen we onze ledenlijst verrijkt te zien met een afdeeling Overflakkee en Goedereede.

Maar in den loop der jaren is de verzameling grooter geworden. Het ging met haar als met onze vereeniging: het spruitje werd een boom. Slechts enkele dingen konden we in een kamer, welke daarvoor ingericht was, ter bezichtiging rangschikken, terwijl een enkele maal